

Workshop om metodproblem i historievetenskapen, Linköping, 19 mars 2015

Den 19 mars 2015 träffades ett tiotal historiker vid Linköpings universitet för en workshop om svagheter i dagens historievetenskaps förhållande till metodfrågor. Avsikten var att identifiera och problematisera svagheter som särskilt studenter brottas med. Trots att flera metodiska problem torde vara desamma nu som för trettio eller fyrtio år sedan, aktualiseras diskussionen av att delar av forskningsprocessen har förändrats. Exempelvis görs allt fler arkivhandlingar digitalt tillgängliga och forskarna förkortar sina arkivbesök också som en följd av att digitalkameror blivit ett hjälpmedel i materialinsamlingen. Det måste erkännas att denna utveckling medför utmaningar som metodkurserna ännu inte tagit i beaktande.¹ Vidare finns knappast längre en sammanhållen historievetenskap, eftersom flera forskningsinriktningar har ganska skilda förutsättningar. Det ställs andra frågor än förr, och som en följd av den kulturella vändningen accepteras nu också fler källtyper än för några decennier sedan.

Problemen är dock större än enbart nya arbetsmetoder. Workshopens deltagare vittnade om att metoddiskussioner i dagens studentuppsatser ofta är svaga och präglas av ett ytligt förhållande till vetenskaplig metod. Studenter anför många gånger en "kvalitativ metod" och en "hermeneutisk grundsyn", men brister när de ska redogöra för hur de praktiskt gått till väga för att genomföra sin forskning och exakt vilka val de träffat under processen i fråga om urval, kategorisering eller disposition. En välformulerad huvudfråga bryts mer sällan ner i empiriska underfrågor, vilka kan användas direkt i arbetet med källorna och som kan tydliggöra vad i materialet som utgör relevanta uppgifter. Forskaren behöver tänka strukturerat på flera nivåer, och man kan misstänka att det som inte sägs tydligt inte heller tänks tydligt.

Källkritik förblir en väsentlig och ofrånkomlig del av historikers metod. Att vi värnar kunskapen om klassisk källkritik är bra, men det riskerar att leda till problem då de källkritiska kriterierna ibland ses som tillräckliga för att beteckna historikers metodarbete. Dessutom präglas arbetena ofta av en ogenomtänkt syn på källkritik. I första hand beror det här på att traditionella källkritiska kriterier som äkthet, beroende och tendens fortfarande lärs ut som centrala, trots att dagens historiker använder annat material och ställer helt andra frågor än 1800-talets. Vad är värdet med äkthets- eller tendenskriteriet om man till exempel undersöker vilka åsikter som präglar en tidnings ledarsida? Undervisningen har misslyckats när studenter påstår

1. Jennifer Rutner & Roger C. Schonfeld, *Supporting the Changing Research Practices of Historians* (Ithaca S+R 2012).

att alla berättande källor är lika goda eller dåliga eftersom de skrivits av en författare med ett perspektiv.

En särskilt angelägen fråga som behöver tydliggöras är hur historiker egentligen läser texter. Det är vanligt att studenter läser olika former av skriftligt källmaterial, men det var en utbredd uppfattning under workshopen att vi alltför sällan ger dem goda redskap att läsa med, och inte heller definierar olika läsararter; allt kan inte kallas närläsning. Detta måste vi arbeta mer aktivt med.

Det har blivit sällsynt att studenter explicit använder kvantitativ metod. Samtidigt väjer man inte för att använda kvantitativa uttryck som "mycket" och "ofta", vilket är ett slags kvantitativ argumentering. I praktiken finns ingen entydig rågång mellan kvalitativa och kvantitativa metoder, utan det råder en ömsesidig betingelse mellan dem, varför det är olyckligt att många värjer sig mot att arbeta med kvantitativ metod. En förklaring kan vara att vi alltmör sällan undervisar i kvantitativ metod. Även här finns skäl för omprövning. Förutom de uppenbara vetenskapliga fördelarna med det utgör arbetsmarknadens krav ett utomvetenskapligt argument för att i metodundervisningen introducera program som Excel och SPSS.

Deltagarna var överens om att det finns utrymme att skärpa den metodiska medvetenheten hos Sveriges forskare och studenter. Något slutgiltigt svar på hur detta bäst går till enades vi dock inte om. En början kan vara att ägna mindre energi åt att förhålla sig till generella metodiska begrepp och mer åt att fundera på och redogöra för hur undersökningen är upplagd och genomförd. Det viktigaste torde dock vara att diskussioner om metod och metodfrågor fortsätter att föras och får en allt mer central plats kollegor emellan och inom undervisningen i historia.

Linköpings universitet
Uppsala universitet

DAVID LUDVIGSSON
HENRIK ÅGREN